

ENONKOSKEN KUNTA

**Vuoden 2025 talousarvioehdotuksen raami sekä
talousarvio- ja taloussuunnitelmaehdotus
2026–2027 laadintaohjeet**

Johtoryhmä 14.8.2024 § 28
Kunnanhallitus 3.9.2024 § 161

Sisällysluettelo

1. Johdanto	1
2. Kuntastrategia 2022–2025 ja sen toteuttaminen.....	2
Strategian toimeenpano-ohjelma	3
3. Vuoden 2025 talousarvioehdotuksen raami	6
3.1 Yleinen taloustilanne	6
3.2 Enonkosken kunnan taloudellinen tilanne vuoden 2023 tilinpäätöksessä	7
3. Enonkosken kunnan talouden raami 2025.....	8
4. Perustelut talousarvio 2025 raamille ja yhteenveto.....	10
5. Talousarvio- ja taloussuunnitelmaehdotukset	12
5.1 Toiminnan tavoitteet	12
5.2 Käyttötalouden talousarvion perusteluteksti.....	14
5.3 Menot	14
5.4 Sisäiset tilavuokrat.....	14
5.5 Muut sisäiset palvelut	14
5.6 Hanke- tai sponsorirahan käyttö	15
5.7 Tulot	15
5.8 Poistot	15
6. Henkilöstö	15
6.1 Henkilöstösuunnittelu	15
6.2 Palkat ja palkkojen laskenta	16
6.3 Osaamisen kehittäminen	16
6.4 Työhyvinvointitoiminta	16
7. Tilat	17
8. Investointiosa	17
8.1 Investointiehdotukset.....	17
8.2 Tilahankkeet, liikuntapaikat ja ulkoilualueet	17
8.3 Infrarakentaminen.....	18
8.4 Irtain omaisuus	18
8.5 Kunnan liikelaitosten investoinnit.....	18
8.6 Pysyvien vastaavien hyödykkeet	18
9. Erillisasiat.....	19
9.1 Enonkosken kunnan markkinointi- ja viestintä	19

9.2 Kehittämishankkeet	19
9.3 Riskienhallinta	19
9.4 Tietohallinnon kustannukset ja hankkeet	20
10. Talousarvion laatimisen aikataulu	20

1. Johdanto

Kuntalain (410/2015) 110 §:n mukaan valtuuston on vuoden loppuun mennessä hyväksyttävä kunnalle seuraavaksi kalenterivuodeksi talousarvio ottaen huomioon kuntakonsernin talouden vastuut ja velvoitteet. Talousarvion hyväksymisen yhteydessä valtuuston on hyväksyttävä myös taloussuunnitelma kolmeksi tai useammaksi vuodeksi (suunnitelmakausi). Talousarviovuosi on taloussuunnitelman ensimmäinen vuosi.

Talousarvio ja -suunnitelma on laadittava siten, että ne toteuttavat kuntastrategiaa ja edellytykset kunnan tehtävien hoitamiseen turvataan. Talousarviossa ja -suunnitelmassa hyväksytään kunnan ja kuntakonsernin toiminnan ja talouden tavoitteet.

Taloussuunnitelman on oltava tasapainossa tai ylijäämäinen. Talousarvioon otetaan tehtävien ja toiminnan tavoitteiden edellyttämät määrärahat ja tuloarviot sekä siinä osoitetaan, miten rahoitustarve katetaan. Talousarviossa ja -suunnitelmassa on käyttötalous- ja tuloslaskelmaosa sekä investointi- ja rahoitusosa. Kunnan toiminnassa ja taloudenhoidossa on noudatettava talousarviota.

Enonkosken kunnan hallintosäännön (Kunnanvaltuusto 30.5.2017) 51 § mukaan kunnanhallitus hyväksyy talousarvion suunnittelukehykset ja talousarvion laadintaohjeet. Toimielimet laativat talousarvioehdotuksensa tulosalueittain.

Valtuusto hyväksyy talousarviossa tulosalueille sitovat tehtäväkohtaiset toiminnan ja talouden tavoitteet sekä niiden edellyttämät määrärahat ja tuloarviot sekä kuntakonsernin toiminnan ja talouden tavoitteet. Määräraha ja tuloarvio voidaan ottaa talousarvioon brutto- tai nettomääräisenä.

Kuntalaki velvoittaa kuntaa huolehtimaan tulorahoituksen riittävydestä ja maksuvalmiuden säilyttämisestä. Suunnitellun toiminnan ja hankkeiden on oltava realistisia suhteessa käytettäviin varoihin. Taloussuunnitelman on oltava tasapainossa tai ylijäämäinen.

Bruttoperiaate tarkoittaa, että menot ja tulot budjetoidaan erikseen määrärahoina ja tuloarvioina. Menettely on perusteltu silloin, kun tehtävä rahoitetaan pääsääntöisesti verorahoituksella. Myös silloin, kun tehtävän menot eivät riipu siihen kohdistuvista tuloista, on bruttoperiaate ensisijainen, vaikka tulojen määrä olisi merkittävä. Nettoperiaate tarkoittaa, että talousarviossa sitovuus määrätään nettomääräisesti tulojen ja menojen erotuksena.

Täydellisyysperiaatteen mukaan talousarvioon on otettava kunnan rahan käyttö ja rahan lähteet kokonaisuudessaan. Tiedossa olevia menoja tai tuloja ei voi jättää talousarviosta pois. Täydellisyysperiaatteen mukaan myös kunnan eri tehtävien sisäiset ostot ja myynnit otetaan talousarvioon, vaikka niihin ei suoraan liittyisi rahan käyttöä.

Talousarvioasetelma muodostuu käyttötalous- ja tuloslaskelmaosasta sekä investointi- ja rahoitusosasta. Samaa rakennetta noudatetaan taloussuunnitelmassa ja tilinpäätökseen sisältyvässä talousarvion toteutumisvertailussa. Toimintaa ja taloutta suunnitellaan ja seurataan käyttötalouden, investointien, tuloslaskennan ja rahoituksen näkökulmista.

Käyttötalousoosassa asetetaan palvelutavoitteet ja budjetoidaan niiden järjestämisen

vaatimat menot ja tulot. Investointiosassa budjetoidaan rakennusten, kiinteiden rakenteiden ja kaluston hankinta, rahoitusosuudet ja omaisuuden myynti. Tuloslaskelmaosassa osoitetaan tulo-rahoituksen riittävyys käyttömenoihin ja poistoihin. Rahoitusosassa osoitetaan yhteenvetona rahan lähteet ja käyttö.

Vuoden 2025 talousarvion laatimishojeissa annetaan käyttötalousmenoille ja investointitasolle euromääräinen raami vuodelle 2025. Kuntastrategia on kunnan keskeisin toimintaa ja johtamista ohjaava asiakirja, jonka toteuttamisen ja seurannan keskeinen väline on talousarvio ja taloussuunnitelma.

2. Kuntastrategia 2022–2025 ja sen toteuttaminen

Kuntalain 7 luvun 37 §:n mukaan kunnassa on oltava kuntastrategia, jossa valtuusto päättää kunnan toiminnan ja talouden pitkän aikavälin tavoitteista.

Kuntastrategiassa tulee ottaa huomioon:

- 1) kunnan asukkaiden hyvinvoinnin edistäminen
- 2) palvelujen järjestäminen ja tuottaminen
- 3) kunnan tehtäviä koskevissa laeissa säädetyt palvelutavoitteet
- 4) omistajapolitiikka
- 5) henkilöstöpolitiikka
- 6) kunnan asukkaiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet
- 7) elinympäristön ja alueen elinvoiman kehittäminen.

Enonkosken kunnan kuntastrategia 2022–2025 on hyväksytty valtuuston kokouksessa 14.12.2021. Kuntastrategia ohjaa talousarvion 2025 valmistelua. Toimielinten tulee toteuttaa strategian tavoitteita toimintasuunnitelmaa ja tulosbudjettia hyväksyessään.

Enonkosken kunnan kuntastrategia 2022-2025

Visio *Liikuttavan onnellinen Enonkoski*

Arvot

Annamme ideoita

- Osallistuva ideointikulttuuri kuntalaisille, henkilökunnalle ja luottamushenkilöille
- Ideoiden vastaanottamisen taidot
- Ideoiden käsittelyn vahvistaminen

Teemme yhteistyötä

- Asiakkaan, virkamiesten ja luottamushenkilöiden välinen yhteistyö
- Julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin välinen yhteistyö
- Verkostoituva elinkeino yhteistyö

Olemme luotettavia

- Avoimuus ja ajoissa aloittaminen
- Lupausten pitäminen ja päätöksiin sitoutuminen
- Turvallisuuden vaaliminen
- Taloudellinen luotettavuus

Elinvoimaisen Enonkosken päämäärät ovat

Enonkoski näkyy ja kuuluu

Jatkamme myönteisen kuntakuvan välittämistä itsestämme ja toiminnastamme niin kuntalaisille, vapaa-ajan asukkaille kuin kunnassa vieraille. Vaalimme elinvoimaamme, rikasta tapahtumatarjontaa sekä tiedotamme aktiivisesti tapahtumistamme ja käyntikohteistamme.

Aktiiviset kuntalaiset

Täällä on tilaa luovuudelle! Kunta tukee yhdistyksiä ja yhteisöjä toiminnassaan ja tapahtumien järjestämisessä. Luomme uusia toimintatapoja ja -mahdollisuuksia omatoimisuuden ja aktiivisuuden lisäämiseksi. Annamme mahdollisuuden osallistua, liikkua ja harrastaa sekä haluamme olla saavutettavissa kaikille.

Itsenäinen ja yhtenäinen Enonkoski

Toimintamme Enonkosken kunnassa on määrätietoista ja tavoitteellista. Huolehdimme tasapainoisesta kuntataloudesta jotta itsenäisyytemme säilyy jatkossakin. Maailman ja olosuhteiden muuttuessa uudistamme palvelu- ja elinkeinorakennettamme. Kannustamme yrittämiseen ja tarjoamme apua.

Tunnettu matkailu- ja luontakohde

Vaalimme rikasta historiaamme ja kulttuuriperintöämme sekä viestimme siitä muille. Saimaan saaristokuntamme kohteet houkuttelevat matkailijoita ja yrittäjiä, pidämme heistä hyvää huolta. Tahdomme pysyä edelleen turvallisena, rauhallisena ja viihtyisenä ympäristönä asukkaiden ja vapaa-ajan viettäen iloksi ja lisäämiseksi.

Oppiminen ja koulutus

Takaamme kaikille avoimen, tasa-arvoisen ja laadukkaan varhaiskasvatuksen, koulutuksen sekä elinikäiset oppimismahdollisuudet kunnassamme. Tarjoamme mahdollisuuden kuntalaisille pysyä kiinni nykyajan tekniikassa ja digitalisoissa.

Strategian toimeenpano-ohjelma

PÄÄMÄÄRÄ	TAVOITE	KEINOT/ TOIMENPITEET	MITTARI ARVIOINTI	HALLINTO/ YKSIKKÖKOHTAINEN TAVOITE JA MITTARI (TALOUSARVIOON)
Enonkoski näkyy ja kuuluu	1. Myönteinen kuntakuva. 2. Elinvoimainen kunta. 3. Rikas tapahtumatarjonta. 4. Vaikuttava ja ajantasainen tiedottaminen.	Enonkoski näkyy myönteisesti eri medioissa ja somekanavilla. Enonkosken alueen mahdollisuuksien korostaminen kaikessa toiminnassa mm. luonto, liikunta- ja kulttuuripalvelut, asuminen, liikenteellinen saavutettavuus, työelämä sekä yrittäjyys. Liikenneverkoston edunvalvonta.	Meta-tilastot, mediatiedotteet, verkkosivustojen kävijäanalytiikka. Kuntien elinvoimamittaristo.	

PÄÄMÄÄRÄ	TAVOITE	KEINOT/ TOIMENPITEET	MITTARI ARVIOINTI	HALLINTO/ YKSIKKÖKOHTAINEN TAVOITE JA MITTARI (TALOUSARVIOON)
Aktiiviset kuntalaiset	1. Luovuudelle on tilaa. 2. Elinvoimaiset ja aktiiviset yhdistykset ja järjestöt. 3. Kuntalaiset ovat omatoimisia, aktiivisia, liikkuvia ja harrastavia. 4. Kunta on saavutettavissa kaikille.	Kunta jatkaa ja kehittää yhteistyötä erilaisten tapahtumien järjestämisessä kolmannen sektorin toimijoiden kanssa. Yhdistysten toimintaa tuetaan taloudellisesti. Kuntalaiset osallistuvat kunnan palvelujen /toiminnan kehittämiseen. Panostaminen ennaltaehkäiseviin lähipalveluihin. Liikuntapalveluja on laajasti tarjolla eri ikäryhmille ja liikuntapaikat pidetään kunnossa.	Yhdistyksille jaetut taloudelliset tuet euroa/vuosi. Kunnan järjestämien tai järjestämiseen osallistuneiden tapahtumien lukumäärä/vuosi. Kuntalaisaloitteiden lukumäärä/vuosi. Aloitteiden käsittelyn ja päätöksenteon ketteryys. Jatkuvan palautteen mahdollisuus lähipalveluissa. Kohdennetut kuntalaiskyselyt.	

PÄÄMÄÄRÄ	TAVOITE	KEINOT/ TOIMENPITEET	MITTARI ARVIOINTI	HALLINTO/ YKSIKKÖKOHTAINEN TAVOITE JA MITTARI (TALOUSARVIOON)
Itsenäinen ja yhtenäinen Enonkoski	1. Itsenäinen kunta. 2. Kuntatalous on tasapainossa. 3. Kunnan palvelurakennetta uudistetaan toimintaympäristön muuttuessa. 4. Kunta on vahva yhteistyökumppani yrittäjille.	Ennakoiva ja kustannus-tietoinen talouden suunnittelu ja päätöksenteko. Aktiivinen talouden seuranta ja reagointi. Kunnan palveluiden turvaaminen hyvällä henkilöstö-politiikalla. Kunta on houkutteleva muuttokohde mm. hyvällä tontti-markkinoinnilla ja laadukkailla vuokra-asunnoilla. Peruspalvelut tuotetaan kuntalaisille lähipalveluina. Työelämä-palveluiden kehittäminen yhteistyössä työelämässä ja työelämä-palveluissa toimivien eri tahojen kanssa. Hyvät etätö-mahdollisuudet. Monipaikkaiset asujat osallistuvat kunnan palvelujen kehittämiseen. Yritysmönteisyys yrittäjille neuvontaa ja tukea mm. Uusyritys-keskuksen avulla. Kunnan ja yritysten yhteistyö-tapaamiset.	Talousarvio ja tilinpäätös. Kuntataloustiedot. Henkilöstö-hallinnon (HR) tilastot. Kuntaan muuttaneiden lukumäärä. Myytyjen/vuokrattujen tonttien lukumäärä. Työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta. Kuntalais- ja vapaa-ajanasukille kohdennetut kyselyt. Muutokset sotepalvelu-verkostossa ja edunvalvonta. Uusyritys-keskuksen tilastot (aloittaneet, lopettaneet yritykset, yrittäjien tapaamiset). Kunnan ja yrittäjien väliset tapaamiset/yritysneuvonta	

PÄÄMÄÄRÄ	TAVOITE	KEINOT/ TOIMENPITEET	MITTARI ARVIOINTI	HALLINTO/ YKSIKKÖKOHTAINEN TAVOITE JA MITTARI (TALOUSARVIOON)
Tunnettu matkailu- ja luontokohde	1. Enonkosken historia ja kulttuuri ovat tunnettuja. 2. Enonkoski on tunnettu matkailijoiden keskuudessa. 3. Turvallinen, rauhallinen ja viihtyisä elinympäristö.	Asiakaslähtöinen palvelukulttuuri. Eläminen Saimaa ja ympäröivä luonto huomioiden kestävästi luonnonvaroja käyttäen. Elämykselliseen luontomatkailuun panostaminen mm. tuomalla luontomatkailukohteita esille.	Yhteishankkeet ja omat hankkeet. Palautteet. Turvallisuustilastot. Matkailijatilastot ja omat kyselyt.	

PÄÄMÄÄRÄ	TAVOITE	KEINOT/ TOIMENPITEET	MITTARI ARVIOINTI	HALLINTO/ YKSIKKÖKOHTAINEN TAVOITE JA MITTARI (TALOUSARVIOON)
Oppiminen ja koulutus	1. Avoin, tasa-arvoinen ja laadukas varhaiskasvatus sekä perusopetus. 2. Elinikäinen oppiminen. 3. Digitaalisia palveluja on tarjolla ja digiosaaminen on vahvaa.	Henkilöstö on osaavaa ja motivoitunutta. Vapaan sivistystyön palvelut. Uudet teknologiset ratkaisut, sähköiset palvelut, töiden uudelleen organisointi ja uusien tuottavampien toimintatapojen käyttöönotto.	Henkilöstön työhyvinvointikysely ja asiakaskyselyt. TYKY-toiminnan ja työterveyshuollon mittarit. Henkilöstön koulutukseen osallistuminen koulutussuosituksen mukaisesti. Vapaan sivistystyön palveluntuottajien mittarit. Uusien teknologisten ratkaisujen ja sähköisten palveluiden käyttöönoton onnistuminen.	

3. Vuoden 2025 talousarvioehdotuksen raami

3.1 Yleinen taloustilanne

Analyysi yleisestä taloustilanteesta perustuu valtiovarainministeriön kesäkuussa 2024 julkaisemaan taloudelliseen katsaukseen (VM:n julkaisuja – 2024:38).

Suomen talous kasvoi hieman vuoden 2024 ensimmäisellä neljänneksellä supistuttuaan prosenttien viime vuonna. Suhdannekäänne on vielä epävarma. Toteutunut vaimea kasvu oli kuitenkin hyvä tulos tilanteessa, jossa lakot vähensivät vientiä, tuotantoa ja palkkasummaa alkuvuonna. Loppuvuotta kohden talouden toipumisen odotetaan vahvistuvan.

Yksityisen kulutuksen kasvu vahvistuu, kun inflaation hidastuminen, korkojen lasku ja tulojen kasvu parantavat kotitalouksien ostovoimaa. Investoinnit kasvavat, kun rakentaminen toipuu jyrkästä laskusta ja energiasiirtymään sekä turvallisuuteen liittyvät investoinnit lisääntyvät. Vaikka talouden odotetaan kääntyvän kasvuun kuluvan vuoden aikana, vuositason BKT:n ei odoteta kasvavan viime vuodesta. Hallituksen julkisen talouden sopeutustoimet nostavat hintoja, vähentävät kotimaista kysyntää ja hidastavat talouskasvua sekä vuonna 2025 että 2026. Vuonna 2025 kasvu on 1,6 prosenttia ja vuonna 2026 1,5 prosenttia.

Maailmantalouden näkymät ovat kohentumassa, kun inflaation hidastuminen ja korkojen lasku lisäävät kulutusta ja investointeja. Kasvu on vielä tänä vuonna heikkoa euroalueella ja varsinkin Suomelle tärkeässä Saksassa, mutta ensi vuonna myös euroalueen kasvun odotetaan piristyvän. Yhdysvaltojen kasvu jatkuu edelleen varsin vahvana. Maailmantalouden kasvu on 3,1 prosenttia vuosina 2024 ja 2025 sekä 2,9 prosenttia vuonna 2026.

Yksityinen kulutus on kasvanut, vaikka hintojen ja korkojen nousu ovat heikentäneet kotitalouksien ostovoimaa ja kuluttajan luottamus talouteen on ollut heikko. Vuonna 2025 yksityisen kulutuksen kasvu nopeutuu, kun korot laskevat, työllisyystilanne paranee ja kuluttajien luottamus kohentuu.

Käytettävissä olevat reaalitytulot kasvoivat jo viime vuonna suurten palkankorotusten ja hidastuvan inflaation seurauksena. Myös sosiaalietuudet kasvoivat poikkeuksellisen paljon. Tänä vuonna nimellinen ansiokehitys hidastuu, mutta viime vuotta hitaampi hintojen nousu sekä työttömyysvakuutusmaksujen alennus nopeuttavat reaalitytulojen kasvua. Ensi vuonna hallituksen sopeutustoimet heikentävät tulojen kasvua, mutta työllisyyden toipuminen pitää tulot kasvussa.

Rakentaminen on ollut jyrkässä laskussa ja vähenee tänäkin vuonna. Korkojen lasku, tulojen kasvu ja patoutunut asuntokysyntä piristävät kuitenkin asuntomarkkinoita tämän vuoden aikana ja asuntorakentamisen toipuminen alkaa vuonna 2025. Muussa rakentamisessa lasku on ollut pienempi ja toipuminen voi alkaa jo asuntorakentamista aikaisemmin.

Työllisten määrä vähenee lievästi tänä vuonna, mutta kääntyy uudelleen kasvuun talouden toipuessa ja hallituksen työllisyystoimien ja maahanmuuton lisätessä työvoiman tarjontaa. Työllisyys laskee ennen muuta yksityisellä sektorilla. Suhdanneltilanteen lisäksi

työllisyyteen on vaikuttanut maahanmuuton selvä kasvu, joka on lisännyt sekä työvoiman että työllisten määrää.

Vuosina 2025 ja 2026 työllisyys kasvaa noin prosentin verran vuosittain. Kysynnän kasvun lisäksi työllisyyttä tukevat hallituksen työvoiman tarjontaa lisäävät toimet, joista ensimmäiset astuvat voimaan vuonna 2024. Vuonna 2026 15–64-vuotiaiden työllisyysaste nousee 73,9 prosenttiin.

Julkisyhteisöjen rahoitusaliijäämä oli vuonna 2023 noin 2,7 prosenttia suhteessa BKT:hen. Vuoden lopulla voimistunut laskusuhdanne heikensi verotuloja samalla, kun julkisten alojen nopea palkkojen sekä kustannusten nousu lisäsivät menoja. Kasvavat korkomenot sekä varautumismenot painoivat erityisesti valtion taloutta.

Talous alkaa kohentua kuluvan vuoden lopulla, ja hallituksen päättämät toimet alkavat vahvistaa valtion taloutta voimallisesti ensi vuonna. Hidastuva inflaatio alkaa myös vähitellen tuoda helpotusta menojen ja kustannusten kasvupaineeseen. Paikallishallinnon palkkapaineet eivät kuitenkaan hellitä, ja henkilöstöpula uhkaa kasvattaa ostopalveluja. Lisäksi korkomenot ja puolustusinvestoinnit kasvattavat valtion menoja läpi ennustejakson. Näiden eri suuntaan ajavien voimien seurauksena julkisyhteisöjen alijäämän ennakoidaan parantuvan ensi vuonna 3,1 prosenttiin suhteessa BKT:hen ja siitä edelleen 2,6 prosenttiin vuonna 2026.

3.2 Enonkosken kunnan taloudellinen tilanne vuoden 2023 tilinpäätöksessä

Enonkosken kunta teki vuonna 2023 ylijäämäisen tuloksen. Tulos oli 632 418 euroa (+ 780 587 euroa v. 2022) ylijäämäinen. Vuosikate heikkeni hieman vuoden takaiseen nähden ollen 1 182 885 euroa (1 326 074 euroa v. 2022). Vuoden 2023 vuosikate kattaa yli puolet vuosipoistoista – 550 468 euroa, tunnusluku v. 2023 vuosikate/poistot on 214,9 % (243,1 % v. 2022). Vuosikatteen tulisi olla vähintään vuosipoistojen suuruinen.

Käyttötaloudessa toimintakate alittui toteuman ollessa 91,8 % eli -3 835 602 euroa (97 % eli - 9 956 675 euroa v. 2022). Toimintatuotoissa toteuma oli 97,9 % (sisäiset ja ulkoiset). Myyntituottoja kertyi 225 756 euroa budjetoitua vähemmän ja maksutuottoja puolestaan 31 780 budjetoitua enemmän. Tukia ja avustuksia kertyi 61 309 euroa budjetoitua enemmän. Muita tukia ja avustuksia kertyi 84 212 euroa budjetoitua enemmän, sisältäen mm. sivistystoimen hankkeet.

Menopuolella toimintakulut alittuivat 412 855 eurolla, joka muodostui mm. henkilöstökuluja toteutui 21 676 euroa budjetoitua vähemmän, palvelujen ostoihin käytettiin 234 072 euroa talousarviota vähemmän, joka muodostui mm. asiakaspalvelujen ostoja toteutui 124 368 euroa budjetoitua vähemmän, asiantuntijapalvelujen ostoja toteutui 54 680 euroa vähemmän, ICT-palveluja 62 598 euroa vähemmän ja puhtaanapitopalvelut alittuivat 22 070 euroa. Sen sijaan rakennusten rakentamis- ja kunnossapitopalvelut ylittyivät 25 639 eurolla ja muut palvelut ylittyivät puolestaan 17 983 eurolla budjetoidusta. Toimistopalvelut ylittyivät 11 819 eurolla sekä matkustus- ja kuljetuspalvelut ylittyivät puolestaan 17 983 eurolla budjetoidusta. Aineet, tarvikkeet ja tavarat toteutuivat 7 039 euroa budjetoitua vähemmän, avustuksia maksettiin 25 305 euroa enemmän, josta työmarkkinatuen kuntaosuutta 29 9016 budjetoitua vähemmän ja lasten kotihoidon tukea

puolestaan 14 116 euroa enemmän. Muut toimintakulut toteutuivat 122 763 euroa budjetoitua vähemmän.

Verotuloja kertyi 112 271 euroa talousarvioon nähden enemmän ja valtionosuudet toteutuivat lähes talousarvion ennusteen mukaisesti eli yhteensä 1 877 734 euroa.

Enonkosken kunnan investointien määrä vuonna 2023 oli alkuperäiseltä nettosummaltaan 867 000 euroa. Talousarvioon tehtiin investointeihin määrärahamuutos 70 000 euroa (Teollisuushallin 1 katto) ja lisäksi määrärahasiirtoja, jotka eivät vaikuttaneet investointien loppusummaan. Näin olleen investointeihin varattiin vuonna 2023 yhteensä 937 000 euroa ja toteuma oli nettona 606 196 euroa. Investointiohjelma sisältää myös kiinteän omaisuuden sekä osakkeet ja osuudet.

3. Enonkosken kunnan talouden raami 2025

Enonkosken kunnan vuoden 2025 talousarvion raami ja taloussuunnitelma 2026–2027 perustuu kuntastrategiaan ja 18.12.2023 valtuuston hyväksymään vuoden 2024 talousarvioon sekä taloussuunnitelmaan 2025–2026.

Enonkosken kunnan kokonaisväestömäärä vuonna 2014 oli 1 503 henkilöä, 2023–2024 vuodenvaihteessa 1 321 henkilöä ja kesäkuussa 2024 väestömäärä oli 1 301 henkilöä. Tammi-kesäkuun 2024 välillä kuntaan syntyi kaksi lasta, kuolleita oli 17 henkilöä, kuntaan muutti 28 henkilöä, kunnasta muutti pois 33 henkilöä – kokonaisväestömäärän muutos oli – 19 henkilöä eli -1,4 %. Vuonna 2023 väestöosuudet ikäluokittain Enonkoskella olivat 0–14-vuotiaita 164 henkilöä (12,4 %), 15–64-vuotiaita 637 henkilöä (48,3 %) ja yli 65-vuotiaita 519 henkilöä (39,3 %).

Tilastokeskuksen väestöennuste syksyltä 2021 ennakoi, että väestömäärä vuonna 2025 Enonkoskella olisi 1 300 asukasta, vuonna 2030 asukkaita olisi 1 230 ja vuonna 2040 asukkaita olisi 1 099, mikäli väestökehitys jatkuu nykyisellään.

Kuntien rahoitusjärjestelmä koostuu kuntien omista tuloista ja valtion rahoituksesta. Tärkeimpiä tulolähteitä ovat verotulot ja valtionosuudet. Valtionosuuksien tarkoituksena on taata kuntien vastuulla olevien julkisten palvelujen saatavuus koko maassa.

Kuntien verotulojen ennustekehikko on Kuntaliiton yhteistyössä valtiovarainministeriön ja Verohallinnon kanssa laatima ennuste koko maan kuntien verotulojen kehityksestä. Veroennustekehikkoa päivitetään noin 3–5 kertaa vuodessa. Viimeisin Kuntaliiton kuntakohtainen veroennustekehikko on päivitetty toukokuussa 2024. Veroennuste päivitetään seuraavan elokuussa sekä budjettiriihen jälkeen lokakuun alussa.

Kuntaliiton veroennusteesta käy ilmi, että verotulokehityksessä suurin muutos koskee ansiotulovähennyksen poistamista kunnallisverotuksesta ensi vuodesta alkaen. Hallitus päätti kevään 2024 kehysriihessä kasvattaa kunnallisverotuksen efektiivisyyttä poistamalla tulosta tehtävän ansiotulovähennyksen ja kasvattamalla vastaavasti ensisijaisesti valtion verosta tehtävää työtulovähennystä. Poisto itsessään nostaa kunnallisveron tuottoa noin 430 miljoonalla eurolla. Samalla suoraan kunnallisverosta tehtävä työtulovähennys nousee reilulla 130 miljoonalla eurolla. Näin ollen ansiotulovähennyksen poistaminen kasvattaa kunnallisveroa arviolta noin 340 miljoonalla eurolla/vuosi. Samalla kunnallisveron efektiivisyys paranee noin 0,25 %-yksikköä.

Eläketulovähennystä kiristetään osana julkisen talouden sopeuttamista. Pienempien eläkkeiden verotus ei kiristy, poistetaan vapaaehtoisen eläkesäästämisen verotuki sekä supistetaan kotitalousvähennystä. Muutokset kehikossa näkyy pääosin pienentyneinä eläketulovähennyksinä. Muutoksen vaikutus kunnallisveron tuottoon on noin + 30 miljoonaa euroa/vuosi.

Kunnallisveroa kasvattaa lisäksi myös vakuutusmaksujen muutokset, jotka liittyvät työllisyysrahaston säästöjen kanavointiin velkaa kerryttävälle sektorille. Käytännössä muutos tarkoittaa sitä, että työttömyysvakuutusmaksun ja päivärahamaksun maksuprosentteja lasketaan lisää ensi vuodesta alkaen. Maksut ovat vähennyskelpoisia ja parantavat kunnallisveron tuottoa arviolta vajaa 70 miljoonaa euroa ensi vuodesta alkaen.

Yhteisöveroennuste perustuu pääosin kevään kuntatalousohjelman arvioon sekä alkuvuoden tilitystietoihin. Ennusteeseen liittyy vielä paljon epävarmuutta. Valmistuva yhteisövero 2023 aiheuttaa omalta osaltaan epävarmuutta kuluvan vuoden yhteisöveron tilityksiin. Tämän hetken ennakkotieto verovuodesta 2023 ja oletus yhteisöveron valmistumisesta ennakoivat noin -6 % pudotusta verovuodesta 2022.

Valtiovarainministeriön viimeisin makroennuste alentui reippaasti ja se on pohjana maksuunpanolle verovuodesta 2024 alkaen. Kyseinen VM:n makroennuste ennustaa heikompaa vuotta yrityksille, jonka pitäisi alkaa näkymään heikoimpina yhteisöveron tilityksinä loppuvuoden aikana. Tulevissa ennusteissa tarkistetaan tätä näkymää tilitysten pohjalta.

Verovuoden 2024 kiinteistöverotiedot perustuvat Verohallinnon 27.3.2024 julkaisemaan ennakkotietoon. Kiinteistöveron tilitys kasvaa arviolta noin 7 % kuluvana vuonna. Kasvu johtuu pääosin maapohjan eriytetyistä kiinteistöveroprosentista, jonka alaraja on 1,30 %. Tämä muutos huomioitiin jo viime vuoden lokakuun veroennustekehikossa.

Enonkosken kunnassa Vuodelle 2025 kunnallisveroa on ennakoitu (tilanne toukokuu 2024) kertyvän 1 808 000 euroa, yhteisöveroa 463 000 euroa ja kiinteistöveroa 621 000 euroa. Yhteensä verotuloja on ennakoitu tulevan 2 892 000 euroa.

Valtiovarainministeriö on julkaissut toukokuussa 2024 päivitetyn valtionosuuslaskelman. Kevään 2024 laskelman luvut perustuvat VM:n 15.5.2024 julkaisemiin yksityiskohtaisempiin tietoihin ja Kuntaliiton 9.8.2024 julkaisemiin päivitettyihin lukuihin.

Toukokuun 2024 päivityksen jälkeen vuonna 2025 Enonkosken kunnan peruspalvelujen valtionosuus ennakkotietojen (päivitetty 9.8.2024) mukaan on yhteensä 2 000 557 euroa, josta peruspalvelujen osuus ilman tasausta on yhteensä 1 571 506 euroa ja verotuloihin perustuva valtionosuuden tasaus on 576 688 euroa. Opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuudet (v. 2023) ovat -378 389 euroa ja veromenetysten kompensatiot ovat yhteensä 230 752 euroa. Vuoden 2025 valtionosuudet ovat siis yhteensä 2 000 557 euroa ilman kotikuntakorvauksia.

Huomioitavaa, että valtionosuuslaskelma on ennakkollinen, ja kunnat voivat hyödyntää sitä talousarviovalmistelussa. Laskelmaa päivitetään vielä kuluvan vuoden aikana muun muassa kuntien peruspalveluiden hintaindeksin, määräytymistekijöiden, verotulomenetysten kompensatioiden ja verotuloihin perustuvan tasauksen osalta.

Kunta-alan virka- ja työehtosopimusten sopimuskausi on 1.5.2022–30.4.2025. Kolmen vuoden sopimuskaudella työvoimakustannukset nousevat korkoa korolle laskien keskimäärin 8,79 prosenttia. Merkittävimmät korotukset vuonna 2025 ovat KVTES:n ja OVTES:n G-osion osalta 1.2.2025 tuleva kehittämisohjelmaerä (keskitetty erä) 0,40 %, OVTES:n osalta (pl G-osio) 0,20 % + 0,10 % ja TS:n osalta 0,30 %. Nykyinen sopimuskausi päättyy 30.4.2025, joten vuodelle 2025 voi tulla jo tiedossa olevien sopimuskorotusten lisäksi muita sopimuskorotuksia. Niiden suuruus ja ajankohta selviävät keväällä 2025 käytävissä neuvotteluissa.

Tulosalueiden tulee varautua talousarvioehdotuksessa kulloinkin voimassa oleviin virka- ja työehtosopimuksien mukanaan tuomiin kustannuksiin olemassa olevan tiedon ja ennusteiden mukaan. Talousarvion henkilöstökuluihin tehdään talousarvioon varaus noin + 3,0 % korotukseen.

4. Perustelut talousarvio 2025 raamille ja yhteenveto

Enonkosken kunnan talousarvion suunnittelu perustuu tällä hetkellä arvioitavissa oleviin tietoihin ja oletuksiin yleisestä talouskehityksestä sekä kuntien ja valtion kustannusjaosta. Enonkosken kunnalla on edelleen keskeisenä tavoitteena peruspalveluiden tuottaminen kuntalaisille laadukkaasti ja taloudellisesti. Talousarvioraamilla pyritään turvaamaan talouden tasapaino ja kunnan strategisten tavoitteiden toteutuminen. Mikäli yleisessä talouskehityksessä tai hallitusohjelman toteutuksessa tulee esille merkittäviä linjauksia tai päätöksiä, talousarvion raamia on tarkistettava uudelleen syksyn 2025 aikana.

Talousarviota v. 2025 ja taloussuunnitelmaa vuosille 2026–2027 tehdessä tulee kunnan kaikissa toiminnossa huolehtia kestävästä taloudesta. Koska sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen siirryttyä vuonna 2023 hyvinvointialueen tuottamaksi, tulee varmistaa, että kunnan omassa toiminnassa painopiste on edelleen varhaisessa välittämässä ja ennaltaehkäisevässä työssä. Tavoitteena on kuntalaisten hyvinvoinnin lisääntyminen ja palvelujen kustannuskasvun hillitseminen.

Kunnassa tulee yhä enemmän panostaa yrittäjyyttä tukevaan toimintaan mm. kunnan ja yritysten välistä yhteistyötä edelleen kehittämällä ja etsimällä uusia toimintamalleja. Suurin muutos vuonna 2025 Enonkosken kunnan työelämäpalveluiden osalta tulee olemaan TE2025-uudistus. Enonkosken kunta on mukana Rantasalmen ja Sulkavan kuntien kanssa Savonlinnan seudun työllisyysalueessa, siten että Savonlinnan kaupunki tuottaa palvelut isäntäkuntamallilla.

Uudistuksen ytimessä on niin sanottu kannustava rahoitusmalli. Työttömyysjaksoja lyhentävä kunta hyötyy taloudellisesti, kun kuntalainen työllistyy. Kunnan vastuu työttömyysetuuksien rahoituksesta koskee jatkossa työmarkkinatuen lisäksi myös peruspäivärahaa sekä perusosan suuruista osuutta ansiopäivärahasta. Kunnan rahoitusvastuu määräytyy työnhakijan työttömyysetuuspäivien kertymän perusteella. Kannustavan rahoitusmallin mukaisesti jatkossa pelkkä työttömän aktivointi eli palveluihin ohjaaminen ei vaikuta kunnan rahoitusvastuuseen työttömyysturvasta. Kunnan vastuu työttömyysturvan rahoituksesta alkaa nykyistä aiemmin ja kasvaa portaittain.

Kunnan ulkoiseen viestintään eri kanavia hyödyntäen on panostettu viimeisten vuosien aikana. Kunnan tulee olla jatkossakin aktiivinen viestijä sekä kuntalaisille, että kunnan ulkopuolelle.

Investoinneissa tulee huomioida kunnan välttämättömät investointitarpeet tulevalle vuodelle sekä taloussuunnitelmavuosille 2026–2027 (investoinnit vuoteen 2030 asti). Investoinneissa tulevana vuosina on huomioitava edelleen mm. mahdolliset rakennusten viilennystarpeet.

Talousarvion valmistelussa käytetään veroprosentteja: tuloveroprosentti 8,40 % sekä vuoden 2024 tasolla olevat yleinen kiinteistöveroprosentti 1,0 % ja vakituisen asunnon kiinteistöveroprosentti on 0,70 %.

Talousarvio vuodelle 2025 laaditaan keskitetysti ja lähtökohtaisesti vuoden 2024 tasolle huomioiden yleinen kustannusten nousu mm. energiassa, aineissa, tarvikkeissa ja tavaroissa, palvelujen ostoissa sekä palkkakustannusten nousu. Investointeja toteutetaan tarpeen mukaan investointiohjelman mukaisesti.

Palvelujen ostoihin tehdään pieni noin 4 % vähennys tässä budjetin raamivaiheessa verrattuna vuoden 2024 talousarvioon. Aineisiin, tarvikkeisiin ja tavaroihin on raamissa varaudutaan samaan tasoon verrattuna vuoden 2024 talousarvioon.

Sote-uudistuksessa kuntien sosiaali- ja terveystaloudet sekä pelastustoimen palvelut siirtyivät kunnilta ja sairaanhoitopiireiltä hyvinvointialueille ja rahoitusvastuu siirtyi samalla kunnilta valtioille. Soteverouudistuksen yhteydessä kuntien yhteisö- ja ansiotuloveroja siirretään valtiolle hyvinvointialueiden tehtävien rahoittamiseksi. Terveystalouden palveluista talousarvioon jäi edelleen ympäristöterveydenhuollon osuus, jonka palvelut on tuotettu Savonlinnan kaupungin toimesta isäntäkuntamallilla v. 2023 alusta lähtien.

Merkittävä muutos lähivuosien talouden kannalta on valtionosuusuudistus. Valtiovarainministeriö on 31.8.2023 asettanut kuntien peruspalvelujen valtionosuusjärjestelmän uudistuksen valmistelua varten valmisteluryhmän toimikaudelle 31.8.2023-31.12.2025.

Työryhmän tehtävänä on arvioida kuntien peruspalvelujen valtionosuusjärjestelmän kehittämistarpeita suhteessa kuntien tehtäviin ja toimintaympäristön muutoksiin, arvioida eri ratkaisuvaihtoehtoja ja niiden vaikutuksia taustaselvityksiin perustuen sekä laatia hallituksen esitysluonnos järjestelmän muutostarpeista.

Tavoitteena on uudistaa peruspalvelujen valtionosuusjärjestelmä hallitusohjelman linjausten mukaisesti sekä lisätä järjestelmän ymmärrettävyyttä ja läpinäkyvyyttä. Aikataulun osalta tavoitteena on, että hallituksen esitys voidaan antaa eduskunnalle kevätistuntokaudella 2025 ja uusi lainsäädäntö tulisi voimaan 1.1.2026.

Saaristolakia ollaan parhaillaan päivittämässä. Laki saariston kehityksen edistämisestä (1981/494) on annettu vuonna 1981. Lakia ei ole systemaattisesti päivitetty sen jälkeen. Saaristolaki on saaristojen kehittämisen institutionaalinen peruskivi. Kansainvälisesti tarkasteltuna Suomen saaristolaki on ainutlaatuinen. Laki on saaristolaisille erittäin tärkeä, sillä lain myötä valtio tunnustaa ja tunnustaa saariston erityisaseman. Lain tavoitteena on kiinnittää erityistä huomiota saariston erityisolosuhteisiin.

Saaristolakiin kohdistuu päivittämistarpeita niin lain rakenteeseen kuin sen sisältöön liittyen. Muu lainsäädäntö on muuttunut neljänkymmenen vuoden aikana. Rakenteelliset muutospaineet liittyvät mm. vuonna 2000 voimaan tulleeseen perustuslakiin. Myös saaristo toimintaympäristönä on muuttunut. Toimintaympäristön yksi suurimmista muutoksista on kausiasukkaiden määrän kasvu ja monipaikkaisen asumisen nouseva trendi.

Petteri Orpon hallitusohjelmassa on kirjaus saaristolain päivittämisestä. Maa- ja metsätalousministeriössä laadittiin vuosina 2021–2023 arvio saaristolain päivittämistarpeista, jonka johtopäätökset toimivat kirjauksen taustalla. Maa- ja metsätalousministeriö on asettanut työryhmän, jonka tehtävänä on valmistella saaristolain päivittämistä. Työryhmän toimikausi on 25.1.2024 – 31.12.2026. Työryhmän tueksi asetettiin myös sihteeristö. Työryhmän tehtävänä on laatia hallituksen esitys saaristolaiksi sihteeristön laatimien pykäläluonnosten pohjalta.

Verotulot esitetään talousarvioon Kuntaliiton ennusteiden mukaisina eli tuloveroa 1 808 000 euroa, kiinteistöveroa 621 000 euroa ja yhteisöveroa 463 000 euroa, yhteensä 2 892 000 euroa, joka on noin 133 000 euroa enemmän kuin vuoden 2024 talousarvioon on varattu.

Henkilöstökulut kts. kohta 6

Liite: Tuloslaskelma 2025 ja taloussuunnitelma 2026–2027

5. Talousarvio- ja taloussuunnitelmaehdotukset

5.1 Toiminnan tavoitteet

Yksi keskeisimpiä kuntalakiuudistuksen tuomia talousarvion sisältömuutoksia on, että ”Talousarvion on toteutettava kuntastrategiaa eli talousarviotavoitteet on johdettava kuntastrategiasta.” Asetettavat tavoitteet kohdistuvat olennaisesti toimintoihin ja ohjaavat kehittämään toimintatapoja ja siten parantamaan toimintojen tuloksellisuutta. Talousarviossa asetettavien tavoitteiden tulee olla selkeitä, jotta niitä voidaan mitata mahdollisimman konkreettisilla mittareilla ja menetelmillä. Toisaalta tavoitteiden tehtävänä on osoittaa, mitä vaikutuksia varojen käytöllä on tarkoitus saada aikaan. Määräraha on valtuuston tulosalueelle antama, euromäärältään ja käyttötarkoitukseltaan rajattu valtuutus varojen käyttämiseen määrättyjen tavoitteiden toteutumiseksi. Tuloarvio on vastaavasti valtuuston tulosalueelle asettama tulotavoite, joka on sidottu kunnan palvelutavoitteisiin ja niiden toteuttamiseen tarvittaviin menoihin.

Tarkastuslautakunta on arviointikertomuksissaan v. 2018–2023 antanut vahvan suosituksen, että talousarvion tavoitteet tulee edelleen asettaa nykyistä mitattavampaan muotoon. **Tähän tulee siis edelleen jokaisen hallintokunnan kiinnittää huomiota tavoiteasettelussa.**

Talousarvioehdotuksissa tulosalueet määrittelevät kuntastrategiaan pohjautuvat talouden ja toiminnan tavoitteet sekä esittävät ehdotukset sitovista toiminnan tavoitteista.

Valtuustoon nähden sitovia toiminnallisia tavoitteita voi olla 2–5 tulosityksikköä kohden. Toiminnallisista tavoitteista laaditaan erilliset taulukot. Taulukoita käytetään tilinpäätöksiä laadittaessa ja arvioitaessa tavoitteiden toteutumista. Sitovia toiminnan ja talouden tavoitteita laatiessa tulee huomioida, että tavoitteet ovat toimialatasoisesti merkitseviä ja antavat riittävän kuvan toimialan toiminnasta sekä ohjaavat toimintaa kuntastrategian mukaisesti. Tavoitteen/tavoitteiden tulee olla niin täsmällisiä, että sen saavuttaminen voidaan todeta. Tavoitteen tulee olla yksinkertainen ja ymmärrettävä ja sen tulee kattaa toiminta riittävällä tavalla, eikä kohdistua vain osaan toimialasta. Tavoitteiden tulee olla toteutettavissa talousarvion määrärahoilla ja tavoitteiden toteutumisen mittaamisen tulee olla selkeää. Tavoitteiden toteutuminen tulee dokumentoida ja tietolähde määritellä (kts. sivu 2).

ESIMERKKIMALLI

Toimielin 10 Konsernihallinto
 Tulosalue 130 Kunnanhallitus
 Vastuualue 1900 Elinvoiman edistäminen ja työllisyyden hoito
 Vastuuhenkilö Kunnanjohtaja ja elinvoimakoordinaattori

Tähän vastuualueeseen kuuluvat kustannuspaikat: 1380 Kehitysprojektit, 1390 Elinkeino, markkinointi ja kehittäminen sekä 1900 Työllisyyden hoito

Toiminta-ajatus ja palvelusuunnitelma: Lyhyt kuvaus toiminta-ajatuksesta ja palvelusuunnitelmasta

Sitovat tavoitteet:

Strateginen päämäärä: Itsenäinen ja yhtenäinen Enonkoski.

1. Strateginen tavoite: Kunta on vahva yhteistyökumppani yrittäjille.

Hallinto/yksikkökohtainen tavoite ja mittari: Kunta järjestää yhteistyössä Itä-Savon Uusyrityksen kanssa vähintään yhden yhteistyötapaamisen paikallisten yritysten kanssa ja tapaamiseen osallistuu vähintään 10 yrittäjää. Mittarina yhteistyötapaamisten lukumäärä ja osallistuneiden yrittäjien lukumäärä.

2. Strateginen tavoite: Kunnan palvelurakennetta uudistetaan toimintaympäristön muuttuessa.

Hallinto/yksikkökohtainen tavoite ja mittari: Kunta on mukana vähintään yhdessä seudullisessa työelämäpalveluita koskevassa hankkeessa. Kunta tekee tiivistä yhteistyötä muiden työelämäpalveluissa toimivien tahojen kanssa siten, että kunnan TMT-maksuosuus pienenee 5 % verrattuna vuoteen 2022.

Strateginen päämäärä: Tunnettu matkailu- ja luontokohde

Strateginen tavoite: Enonkoski on tunnettu matkailijoiden keskuudessa.

Hallinto/yksikkökohtainen tavoite ja mittari: Kunta osallistuu vähintään yhteen joko seudulliseen tai kunnan omaan matkailuhankkeeseen. Mittarina hankkeiden lukumäärä.

Strateginen päämäärä: Aktiiviset kuntalaiset.

Strateginen tavoite: Kuntalaiset ovat omatoimisia, aktiivisia, liikkuvia ja harrastavia.

Hallinto/yksikkökohtainen tavoite ja mittari: Kunta järjestää vähintään yhden kyläillan/kylä, jossa teemana ovat esimerkiksi ajankohtaiset asiat, kylien turvallisuus/varautuminen, kylien kuulumiset tms. ja kyläiltoihin osallistuu vähintään 10 kyläläistä/kylä. Mittarina toteutuneet kyläillat ja osallistujien lukumäärä.

5.2 Käyttötalouden talousarvion perusteluteksti

Tulosalueet valmistelevat ehdotuksen talousarviokirjaan tulevista perusteluista talousarviokohdittain. Ehdotukset sisältävät tekstiosan, toiminnan tavoiteosan sekä taloustavoiteosan. Perustelutekstissä esitetään vain tulosalueen kannalta tärkeimmät asiat, jotka on vietävä hallituksen tai lautakunnan käsiteltäväksi talousarvioehdotuksen käsittelyn yhteydessä.

Toimielimien on vuoden 2025 talousarvioehdotuksessa kiinnitettävä erityistä huomiota toiminnan taloudellisuuteen ja tuottavuuteen, koska verotulojen ja valtionosuuksien määrä talousarviovuodelle on vielä epävarma. Verotuloihin vaikuttaa edelleen maailman ja Suomen talouden epävarmuus ja yleinen työllisyystilanne. Jos toiminnassa tapahtuu olennaisia muutoksia, jotka vaikuttavat määrärahatarpeeseen, lasketaan muutoksen talousvaikutus ja tältä pohjalta lasketaan tarvittava määräraha ja perustellaan se talousarvioon.

5.3 Menot

Tulosalueiden tulee talousarvioiden määrärahaesityksiä tehdessään huomioida, että talousarvioehdotusten lähtökohtana on kuntastrategia ja vuoden 2024 talousarvion yhteydessä hyväksytty taloussuunnitelma vuosille 2025–2026. Määrärahaehdotuksien tulee perustua strategian taloustavoitteisiin sekä laskelmiin väestön vähenemisen ja ikääntymisen sekä toimintaympäristön muutoksien vaikutuksista asiakas- ja suoritemääriin.

Menot ja tulot verotuloja lukuun ottamatta budjetoidaan suoriteperusteisesti. Talousarvio- ja taloussuunnitelmaehdotukset (myös nettobudjetoitujen yksiköiden) perustellaan tulo-/menolajeittain. Palkat ja muut henkilöstömenot käsitellään kohdassa 5. Henkilöstö. Hankintoihin tarvittavat määrärahat otetaan talousarvioon ja -suunnitelmaan ilman arvonlisäveroa.

5.4 Sisäiset tilavuokrat

Sisäisten vuokrien tarkistukset päätetään talousarviovaiheessa tiedossa olevaan kustannustason muutokseen perustuen. Sisäiset tilavuokrat on esitettävä erikseen tulosalueiden talousarvioehdotuksissa.

5.5 Muut sisäiset palvelut

Sisäisten palvelujen hintojen tarkistukset päätetään talousarviovaiheessa tiedossa olevaan kustannustason muutokseen perustuen.

5.6 Hanke- tai sponsorirahan käyttö

Tulosalueet voivat hakea omalle työlleen ulkopuolisten hankkeiden tai sponsoreiden tukea. Yhteistyökumppaneita voivat olla esim. yritykset ja yhteisöt. Hanke- ja sponsoriyhteistyö on sisällöltään monimuotoista ja laaja-alaista. Se on sopimuksellista, molemminpuolista ja vastikkeellista. Hanke- ja sponsorointiyhteistyön kumppaneiksi hankittavien ja hyväksyttävien organisaatioiden tulee täyttää kulloinkin yleisesti hyväksytyt eettiset säännöt. Näiltä osin kumppanien hyväksymisestä vastaa aina toimialajohtaja tai toimielin.

5.7 Tulot

Tulosalueiden tulee selvittää mahdollisuudet maksu- ja vuokratulojen lisäämiseen ja tehdä tarvittavat esitykset osana talousarvioesitystään.

5.8 Poistot

Kunnanvaltuusto on hyväksynyt 13.11.2012 (§ 43) kunnan poistosuunnitelman. Talousarvioon ja taloussuunnitelmaan poistot määritellään em. poistosuunnitelman mukaisesti. Perusteluissa esitetään erikseen irtaimen ja kiinteän pysyvien vastaavien hyödykkeiden poistot. Poistot esitetään talousarviokirjassa määrärahan ulkopuolisena eränä.

6. Henkilöstö

6.1 Henkilöstösuunnittelu

Tulosalueiden on sopeutettava henkilöstömenonsa ja -resurssinsa vuoden 2024 talousarvioraamiin, pois lukien sopimusten mukaiset palkankorotukset ja inflaation aiheuttamat korotukset. Talousarvioehdotuksissa tulee huomioida mahdolliset eläköitymiset ja henkilöstön siirrot sekä mahdolliset uudet perustettavat toimet/virat. Tulosalueiden tulee arvioida henkilöstömäärän ja palkkakustannusten kehitystä sekä suunnitella toimenpiteet, joilla raamin mukainen tilanne voidaan saavuttaa.

Kunnan hallintosäännön (Kunnanvaltuusto 30.5.2017 § 21) kunnanvaltuusto päättää kunnanjohtajan ja toimialajohtajien virkojen perustamista ja lakkauttamisesta sekä virkanimikkeen muuttamisesta. Kunnanhallitus päättää muiden virkojen perustamisesta ja lakkauttamisesta ja virkanimikkeen muuttamisesta. Kunnanhallitus päättää virkasuhteen muuttamisesta työsuhteeksi. Virka perustetaan vain sellaisia tehtäviä varten, joissa käytetään julkista valtaa – muuten tehtävä on työsuhteinen. Vuonna 2025 mahdollisesti perustettaviksi esitettävillä viroilla ja tehtävillä varataan määräraha talousarvioehdotuksessa. Esitykset 1.1.2025 lakkautettavista viroista ja tehtävistä valmistellaan talousarvioehdotuksen yhteydessä.

6.2 Palkat ja palkkojen laskenta

Henkilöstön palkkatiedot ajetaan taloussuunnittelujärjestelmään. Palkkamäärärahaan tulee mukaan palveluksessa olevan henkilöstön palkat. Tarvittaessa tyhjen vakanssien tai esim. kesätyöntekijöiden palkkamenot lisätään erikseen palkkasummaan. Lomarahat vuodelle 2025 lasketaan automaattisesti palkkoihin.

Palkkojen budjetoinnissa on otettava huomioon, että palkat on kohdistettava sille vuodelle, jonka aikana ne syntyvät (suoriteperiaate). Lisäksi on otettava huomioon, ettei uusilla vakansseilla, henkilöstöjärjestelyillä eikä palkantarkistuksilla voida perustella annetun raamin ylittämistä.

Henkilöstökorvauksia käsitellään palkkojen oikaisuerinä. Talousarvio- ja taloussuunnitelmaehdotuksen perusteluissa nämä erät esitetään negatiivisena eränä menolajin. Tulosalueet eivät varaa määrärahoja lomapalkkojen ja niihin liittyvien henkilösivukulujen jaksotuksen muutosta varten, vaan tämä budjetoidaan keskitetysti.

Kunta-alan uudet virka- ja työehtosopimuksista 2022–2025 ovat voimassa 1.5.2022–30.4.2025.

6.3 Osaamisen kehittäminen

Henkilöstön osaamisen kehittämistarpeiden tunnistaminen on keskeinen osa toiminnan ja talouden suunnittelua. Tulosalueilla tulee tunnistaa perustehtävissä tarvittava osaaminen, joka on toiminnan kehittämisen ja tuottavuuden parantamisen edellytys. Kunnanhallitus on kokouksessaan 10.1.2023 (§ 9) hyväksynyt Enonkosken kunnan henkilöstö-, koulutusyhdentvertaisuus ja tasa-arvosuunnitelman.

6.4 Työhyvinvointitoiminta

Kukin tulosalue vastaa henkilöstönsä työhyvinvointia, työturvallisuutta ja työterveyttä turvaavan toiminnan rahoituksesta. Työoloja, työympäristöä ja työkykyä ylläpitävän toiminnan (esim. työturvallisuuslain mukaiseen työn vaarojen selvittämiseen ja arviointiin perustuvat korjaustoimenpiteet) määrärahatarpeet on katettava kokonaisraamin puitteissa.

Yleishallinnon käyttöön varatuilla määrärahoilla rahoitetaan kuntatasoisia koko henkilöstöä tai useampaa tulosaluetta koskevia hankkeita sekä työhyvinvointiin, työturvallisuuteen ja työkyvyn tukemiseen liittyvää kehittämistoimintaa. Tulosalueet varaavat vuosittain oman toimialansa työhyvinvointisuunnitelman/työhyvinvointihankkeiden toteuttamiseen tarvittavat määrarahat budjettiinsa.

Valmistelussa tulee hyödyntää saatavilla olevaa henkilöstön työhyvinvointiin liittyvää tietoa. Lisäksi yleishallinnon käyttöön budjetoidaan resursseja henkilöstön työkykyä ylläpitävän toiminnan toteuttamiseen ja kehittämiseen. Toiminnan tarkoituksena on sairauspoissaolojen ja varhaiseläkemaksujen vähentäminen sekä eläkkeellesiirtymisiän nostaminen.

7. Tilat

Toimistotilojen käytön tehostamiseen on pyrittävä parantamalla tilatehokkuutta ja tilojen käyttöasteita mm. vuokraamalla tiloja ulkopuolisille toimijoille sekä selvittämällä mahdollisuuksien mukaan myös monimuotoisia työskentelytapoja (mm. etätyö ja mobiiliratkaisut). Palvelutilojen käytön tehostamiseen on pyrittävä lisäämällä tilojen monikäyttöisyyttä, etsimällä yhteiskäyttömahdollisuuksia eri toimialojen kanssa ja tiivistämällä tilojen käyttöä.

Ensisijaisesti tiivistetään nykyistä tilankäyttöä, sopeutetaan uusia tilatarpeita sijoittamalla toimintoja olemassa oleviin tiloihin ja luopumalla turhista tiloista tai tarjoamalla vapaita tiloja myyntiin tai etätyöhön. Vapautuvien tilojen luovutuksen yksityiskohdista tulee neuvotella teknisen toimialan kanssa.

8. Investointiosa

Tulosalueiden tulee valmistella osana talousarvioehdotusta viisivuotinen suunnitelma vuosien 2025–2030 investoinneista. Investoinniksi lasketaan yli 8 000 euron uudisrakennus ja peruskorjausinvestoinnit sekä kalustohankinnat tai muu pitkävaikutteinen meno.

8.1 Investointiehdotukset

Tulosalueet tekevät talousarvioehdotuksen investointiohjelmaan. Jokaisen investointihankkeen yhteydessä on esitettävä selvitys, onko hanke toteutettavissa sitovan investointi- ja toimintamenoraamin puitteissa. Lisäksi on esitettävä selvitys siitä, miten hanke edistää kuntastrategian toteutumista.

Hankkeiden tärkeysjärjestyksessä etusijalla ovat kohteet, joiden toteuttamiseen kunta on sitoutunut sopimuksin. Lisäksi hankkeiden tärkeysjärjestyksessä otetaan kuntastrategian vaikuttavuus ja oikea-aikaisuus. Kunnan kilpailukyky ja asuntopoliittiset tavoitteet tulee varmistaa.

8.2 Tilahankkeet, liikuntapaikat ja ulkoilualueet

Tilojen, liikuntapaikkojen ja ulkoilualueiden peruskorjaukseen, muutostöihin tai uudisrakentamisen hankkeista on esitettävä kustannusarvio, arvioitu rakentamisen aloitus- ja valmistumisaika (kk/vv), määrärahojen käyttö ennen vuotta 2025, käytettävissä olevat määrärahat vuonna 2025 sekä seuraavien vuosien arvioitu rahantarve. Arvion tulee perustua hankkeen viimeisimpään kustannusennusteeseen tai realistiseen hankkeen laajuuden perusteella laskettuun arvioon. Määrärahaehdotukset tehdään ilman arvonlisäveroa.

Hankkeet asetetaan tärkeysjärjestykseen. Ensisijaisia ovat tällöin turvallisuuden ja terveellisuuden kannalta välttämättömät ja ylläpitokustannuksia pienentävät, energiatehokkuutta parantavat peruskorjaushankkeet, joiden pitkäaikainen tarve palveluverkossa on varmistettu. Uudishankkeista etusijalla ovat palvelujen kokonaiskustannuksia vähentävät korvaavat hankkeet, joissa tavoitteiden mukainen tilankäyttö tehostuu.

8.3 Infrarakentaminen

Infrastruktuurin rakentaminen eritellään hankkeittain. Hankkeista on esitettävä kustannusarvio, arvioitu rakentamisen aloitus- ja valmistumisaika (kk/vv), määrärahojen käyttö ennen vuotta 2025, käytettävissä olevat määrärahat vuonna 2025 sekä seuraavien vuosien arvioitu rahantarve. Arvion tulee perustua hankkeen viimeisimpään kustannusennusteeseen tai realistiseen hankkeen laajuuden perusteella laskettuun arvioon. Määrärahaehdotukset tehdään ilman arvonlisäveroa.

Katuverkon ja muiden yleisten alueiden rakentamisen taloudellisuutta arvioidaan osana kaavoituksen yhteydessä tehtävää aluekohtaista teknistaloudellista arviointia. Periaatteellisesti ja taloudellisesti merkittävistä hankkeista laaditaan ennen katu-, puisto- ja rakennussuunnittelua yleissuunnitelma, johon sisältyvän hankearvioinnin tarkoituksena on tuottaa tietoa hankkeiden vaikuttavuudesta, toteuttamiskelpoisuudesta ja kannattavuudesta niiden ohjelmoinnin ja päätöksenteon pohjaksi sekä maankäytön suunnittelua varten.

8.4 Irtain omaisuus

Irtaimen omaisuuden investointiehdotus tehdään eriteltyinä.

8.5 Kunnan liikelaitosten investoinnit

Kunnan liikelaitokset tekevät myös investointisuunnitelman talousarviovuodelle 2025 ja vuosille 2026–2030 edellisen kohdan mukaisesti. Liikelaitoksen rahoituslaskelmassa esitetään, miten mahdolliset investoinnit on tarkoitus rahoittaa.

8.6 Pysyvien vastaavien hyödykkeet

Pysyvien vastaavien hyödykkeitä ovat esineet, erikseen luovutettavissa olevat oikeudet ja muut hyödykkeet, jotka on tarkoitettu tuottamaan tuloa tai ovat palvelutoiminnan käytössä useampana kuin yhtenä tilikautena. Pysyvien vastaavien hyödykkeet hankitaan investointiosan määrärahoilla.

Rakennusten korjausten osalta on harkittava erikseen, onko korjaus vuosikorjauksen vai perusparannuksen luonteista. Vuosikorjaukset rahoitetaan käyttötalousosan määrärahoilla, eivätkä ne ole poistonalaista käyttöomaisuutta. Peruskorjausmenot aktivoidaan sen hallintokunnan taseeseen, jonka taseessa peruskorjattava hyödyke on. Vuosikorjaus ja perusparannus eroavat toisistaan siten, että perusparannus lisää olennaisesti kohteen taloudellista käyttöikää, lisää tai parantaa kohteen ominaisuuksia, esimerkiksi ilmanvaihtoa ja/tai nostaa kohteen suhteellista laatutasoa olennaisesti alkuperäistä paremmaksi, esimerkiksi huoneiston tai rakennuksen laajennus-, muutos-, uudistus- ja muut vastaavat toimenpiteet. Vuosikorjaus taas pitää kohteen alkuperäisessä kunnossa.

9. Erillisasiat

9.1 Enonkosken kunnan markkinointi- ja viestintä

Kunnan uudet kotisivut julkaistu syksyllä 2020 ja kunnan matkailuun ja markkinointiin panostetaan mm. sähköisten välineiden avulla. Kunnan tulee olla jatkossakin aktiivinen viestijä sekä kuntalaisille, että kunnan ulkopuolelle.

9.2 Kehittämishankkeet

Palvelujen vaikuttavuuden ja tuottavuuden parantaminen ja näitä edistävä mm. sähköisten palvelujen parantaminen edellyttää jatkuvaa toiminnan kehittämistä. Innovaatiotoiminta ja kehittämishankkeet tulee kohdistaa huomioiden kuntastrategian painopistealueet. Kehittämishankkeilla tulee tähdätä toimintatapojen uudistamiseen ja toimivuuden parantamiseen sekä palvelujen uudistumiseen. Kokonaisuutena kehittämishankkeiden tulee tavoitella kunnan elinvoimaisuuden turvaamista taloudellisesti vastuullisella tavalla. Kehittämishankkeiden toteutukseen tulee ottaa mukaan yritykset, koulutusorganisaatiot ja kuntalaiset. Kehittämisessä tulee huomioida asiakas/käyttäjäkokemus.

Tulosalueiden omista EU-hankkeista aiheutuvat kaikki menot sisällytetään pääsääntöisesti ao. tulosalueen talousarvioon, myös se osuus, joka on tarkoitettu katettavaksi EU:lta, valtiolta tai muulta rahoittajalta saatavilla avustuksilla (bruttoperiaate). Talousarvioon sisällytetään vain ne hankkeet, joihin on jo saatu myönteinen päätös tai jotka ovat saadun ennakkotiedon mukaan odotettavissa.

Mikäli hankkeen kustannukset on sovittu maksettavaksi erillisestä keskitetystä hankemäärärahasta, ei hankkeen menoja ja tukiosuuksia tule budjetoida omaan talousarvioon.

9.3 Riskienhallinta

Tulosalueiden tulee ottaa huomioon kunnan merkittävimpien riskien arvioinnin tulokset ja ehdotetut riskienhallintakeinot vuoden 2025 talousarvion ja toiminnan suunnittelussa ja toimeenpanossa. Tulosalueiden tulee tunnistaa ja arvioida mahdolliset uudet, tavoitteisiin,

palvelutuotantoon, muuhun toimintaan ja toimintaympäristön muutoksiin liittyvät merkittävimmät riskit ja epävarmuustekijät. Merkittävillä riskeillä tulee esittää tärkeimmät riskienhallintakeinot.

9.4 Tietohallinnon kustannukset ja hankkeet

Tulosalueiden tulee varata tietohallintoon kohdentuvat ylläpidon ja kehittämisen määrärahat omaan talousarvioesitykseensä kokonaisraamin puitteissa.

10. Talousarvion laatimisen aikataulu

3.9.2024 kunnanhallitus hyväksyy talousarvion laadintaohjeet sekä vuoden 2025 talousarvioraamin ja aikataulun

22.10.2024 lautakuntien talousarviot

29.10.2024 kunnanjohtajan talousarvioesitys

5.11.2024 kunnanhallituksen esitys veroprosenteista

12.11.2024 kunnanhallituksen/kunnanvaltuuston talousarvioseminaari ja kunnanvaltuuston päätös veroprosentista

26.11.2024 talousarvio hallituksen käsittely

16.12.2024 talousarvio valtuuston käsittely

LIITE Tuloslaskelma 2025 ja taloussuunnitelma 2026–2027

TALOUSARVIOARAAMI 2025

Tuloslaskelma €

5.8.2024

Tuloslaskelma 2025

910 Enonkoski

	TP2023	TA 2024	TOT 6/2024	TA2025 RAAMI	*TS2026	*TS2027
Toimintatuotot	2735395	2924963	1424997	2930000	2950000	2950000
Myyntituotot	1243287	1569385	694776	1500000	1500000	1500000
Maksutuotot	134880	109650	57387	130000	140000	140000
Tuet ja avustukset	158809	63600	59283	150000	160000	160000
Muut toimintatuotot	1198419	1182328	613551	1150000	1150000	1150000
Valmistus omaan käyttöön	19974	25000	9189	25000	25000	25000
Toimintakulut	-6590971	-7496381	-3353846	-7340000	-7592000	-7854649
Henkilöstökulut	-2843451	-3162310	-1396107	-3250000	-3347500	-3447924
Palkat ja palkkiot	-2296148	-2573145	-1134392	-2645500	-2724865	-2806610
Henkilösivukulut	-547303	-589165	-261715	-604500	-622635	-641314
Eläkekulut	-479866	-520534	-238034	-533774	-550099	-566601
Muut henkilösivukulut	-67438	-68631	-23681	-70726	-72536	-74713
Palvelujen ostot	-1822756	-2196698	-926018	-2100000	-2205000	-2315250
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-982114	-1022698	-528412	-990000	-1039500	-1091475
Avustukset	-265277	-297100	-150321	-300000	-300000	-300000
Muut toimintakulut	-677373	-817575	-352988	-700000	-700000	-700000
Toimintakate	-3835602	-4546418	-1919660	-4385000	-4617000	-4879649
Verotulot	2890271	2759000	1239420	2892000	2977000	3042000
Valtionosuudet	1877734	1922320	952800	2000557	2098000	2171000
Rahoitustuotot ja -kulut	250483	142500	20578	199700	200000	200000
Korkotuotot	112915	17000	2440	94500	94800	94800
Muut rahoitustuotot	137642	125500	18140	105500	105500	105500
Korkokulut	0	0	0	-200	-200	-200
Muut rahoituskulut	-74	0	-2	-100	-100	-100
Vuosikate	1182885	277402	293138	707257	658000	533351
Poistot ja arvonalentumiset	-550468	-634358	-318297	-634358	-600000	-600000
Suunnitelman muk. poistot	-550468	-634358	-318297	-634358	-600000	-600000
Tilikauden tulos	632418	-356956	-25159	72899	58000	-66649
Tilikauden ylijäämä (alij.)	632418	-356956	-25159	72899	58000	-66649

*TS2026 ja TS2027 alustavat arviot.

